Helsedirektoratet

Oslo, 19. mai 2023

Høring
Nasjonalt faglig råd om kommunale helse- og omsorgstjenester til innsatte i fengsel

Innspill til punkter i svarskjemaet

Pkt 44 (Generelle kommentarer) Norsk Sykepleierforbund (NSF) viser til høring knyttet til Nasjonale faglige råd om kommunale helse- og omsorgstjenester til innsatte i fengsel. Det er i arbeidet gitt innspill fra sykepleiere i fengselshelsetjenesten og flere av våre faggrupper.

Nasjonale faglige råd fremstår som et nytt dokument, fremfor revidering av veileder for helse- og omsorgstjenester til innsatte i fengsel fra 2013. Veileder fra 2013 ga tydelige føringer, og er i dag et praktisk arbeidsredskap for ledere og ansatte i fengselshelsetjenesten. Nye nasjonale faglige råd oppleves overordnet, og er i mindre grad egnet som en veileder til praktisk benyttelse i tjenestene.
Innsatte skal ha rettigheter på lik linje med befolkningen ellers, samtidig som dette stiller store krav til nærhet og kompetanse til de som skal gjennomføre og organisere tjenesten i praksis. Den tidligere veilederen rettet seg praktisk inn mot fengselshelsetjenesten (de stedlige), mens nye nasjonale råd i større grad innretter seg mot de generelle kommunale helse- og omsorgstjenestene.
Helse- og omsorgstjenestene til innsatte er avhengig av tett samarbeid med kriminalomsorgen for å utføre praktisk og forsvarlig hjelp. Rådene er som allerede nevnt overordnet, har mange referanser og vil kunne utfordre de begrensningene og praktisk samarbeid med kriminalomsorgen som frihetsberøvelsen fengsling og varetekt innebærer.

Pkt 6 Norsk Sykepleierforbund mener nasjonale faglige råd ivaretar rettighetsperspektivet, samtidig som det utfordrer organisering og gjennomføring av et fleksibelt og tilgjengelig tjenestetilbud for innsatte.
Det er nødvendig å utrede gjennomførbarheten av utstrakt kartlegging av innsatte, samt praktisk bistand fra kommune (hjemmetjenesten) i fengsel. Hjemmetjenestene i de fleste kommuner har stor pågang av brukere med sammensatte behov, og er svært presset på tid. I

NORSK SYKEPLEIERFORBUND
Tollbugt. 22 Telefon: 994 02 409 www.nsf.no Faktura adresse: sykepleierforbundet@invoicedrop.com
Postboks 456 Telefaks: 22 04 32 40 Bankgiro: 1600 49 66698
0104 Oslo E-post: post@nsf.no Org.nr: NO 960 893 506 MVA
Godkjent av forbundsleder, 24.05.2023

dag har fengselshelsetjenesten og kriminalomsorgen sammen funnet løsninger for innsatte med behov for praktisk bistand på kveld, natt og helg. Dersom den praktiske bistanden skal baseres på vedtak fremfor å løses i enkelthet av stedlig personell, vil det kunne føre til unødvendig byråkratisering av tjenestene. Sett i sammenheng med rapporten fra Helsepersonellkommisjonen om fremover å arbeide mer rasjonelt og effektivt, synes det som om de faglige rådene om rettighetsforankring og forvaltning i sentrale kommunale instanser tvert imot vil kunne føre til mer kompliserte og tungrodde helsesystemer.

Pkt 8 Det er nødvendig å redegjøre for forskjellen mellom behandleransvar og sakkyndig. Tidligere veileder omtalte dette i kap. 4.9. Det er behov for å innlemme dette i nye nasjonale faglige råd.

Pkt 16 Norsk Sykepleieforbund mener Kvinnehelseutvalgets rapport må legges til grunn for rådet, herunder tiltak 48.
Tiltak 48**:** *Sikre et likeverdig helsetilbud for de mest sårbare kvinnene i norske fengsel*
Det finnes ingen tilrettelagt avdeling for de mest sårbare kvinnene i norske fengsler. De straffedømte kvinnenes psykiske helse henger sammen med soningsforholdene. En bygningsmasse som er tilpasset innsattes behov, med en bemanning bestående av helsefaglige ressurser og ressurser fra kriminalomsorgen, er nødvendig for å ivareta de komplekse oppfølgingsbehovene hos flere av de kvinnelige innsatte. Utvalget mener det er behov for å etablere en nasjonal forsterket fellesskapsavdeling for kvinnelige innsatte etter modell fra Ila fengsel og forvaringsanstalt. En slik avdeling vil bidra til å gi bedre oppfølging til enkelte av de forvaringsdømte kvinnene som har særskilt behov for oppfølging. Fellesskapsavdelingen skal bidra til å forebygge og hindre langvarig isolasjon for innsatte med alvorlige psykiske lidelser. Fellesskapsavdelingen skal være bemannet med personell fra kriminalomsorgen og fra helsetjenesten.

Pkt 17 Normalitetsprinsippet er én av fem pilarer gjennomføring av fengselsstraff i Norge bygger på. Det innebærer å legge til rette for en fengselshverdag som i størst mulig grad er lik hverdagen ute i samfunnet. Nasjonale faglige råd innebærer en aktiv kartlegging av innsatte, fremfor behovsprøvd oppfølging lik i samfunnet generelt. Dette gir både praktiske utfordringer for gjennomføring i tjenestene, og strider mot normalitetsprinsippet.
Store deler av helsevesenet har i dag innarbeidet «Gjør kloke valg» kampanjen på flere områder. Det fremstår derfor underlig at det her legges opp til unødvendige undersøkelser og behandling som i verste fall kan være til skade for den innsatte.

Pkt 18 Norsk Sykepleierforbund ser at det nasjonale rådet kan være vanskelig gjennomførbart i praksis på grunn av kapasitetsutfordringer, samt plutselige endringer i soningsforhold hos den enkelte innsatte.

Pkt 24 Kartlegginger av innsatte viser at ca. 25 % har utenlandsk statsborgerskap. Det fordrer et behov for tydelige beskrivelser av utenlandske innsattes rettigheter til helse- og omsorgstjenester. Vi ber om at Helsedirektoratets kommentarer til Pasient- og brukerrettighetsloven utdyper utenlandske innsattes rettigheter til nødvendig helsehjelp, og at dette innarbeides i nasjonale råd.

Pkt 30 Innsatte i norske fengsel er gjerne hjemmehørende i andre kommuner enn soningskommunen, dette gjelder også pårørende. Nye nasjonale råd bør derfor legge opp til interkommunalt samarbeid rundt pårørendearbeid for innsatte.

Pkt 33 Frihetsberøvelsen innebærer begrensninger som kan ha innvirkning på muligheten til å etterkomme den innsattes ønske om tidspunkt for utdeling av legemidler. Det bør endres til at den innsattes ønske skal tas med i vurderingen, men ikke alltid kan hensyntas.

Pkt 34 Rådet fremstår som for lite utdypet da det i dag benyttes flere ulike tvangsmidler i norske fengsler. Det er i tillegg flere nivåer av isolasjon og utelukkelse. For praktisk benyttelse av rådet kan det være nødvendig med ytterligere konkretisering, gjerne skjematisk.

Pkt 39 For å sikre innsattes rettigheter til gratis helse- og omsorgstjenester er det nødvendig at statlige tilskudd dekker kommunenes utgifter for å gi forsvarlige helse- og omsorgstjenester til innsatte.

Samarbeid mellom fengselshelsetjenesten og øvrig kommunal helse- og omsorgstjeneste er nødvendig, men det er behov for en stedlig, tilgjengelig helsetjeneste i fengselet fremfor utstrakt bruk av kommunale ressurser utenfor. Dette beror på praktiske utfordringer som eksempelvis kriminalomsorgens muligheter til å følge innsatte til tjenester utenfor fengselet. Finansiering av fengselshelsetjenesten over statsbudsjettet er derfor nødvendig for å kunne innfri innsattes rettigheter.

Lill Sverresdatter Larsen
Forbundsleder

Bente Lüdemann
Fagsjef

NORSK SYKEPLEIERFORBUND
Tollbugt. 22
Postboks 456
0104 Oslo
Telefon: 994 02 409
Telefaks: 22 04 32 40
E-post: post@nsf.no
www.nsf.no
Bankgiro: 1600 49 66698
Org.nr: NO 960 893 506 MVA
Faktura adresse: sykepleierforbundet@invoicedrop.com

Godkjent av forbundsleder, 24.05.2023